

Gerçeğin Peşindeki Kadınlar: Wonder Woman, Margaret Sanger ve Planned Parenthood'un Geleceği

C. Akça Ataç*

Çankaya Üniversitesi

Öz

Amerika Birleşik Devletleri'nin Obamacare olarak da bilinen evrensel sağlık sigortası girişimleri, Cumhuriyetçi eğilimler gösteren sermaye sahiplerinin çalışanlarına sundukları sağlık sigortalarında kendi politik tutum ve dini inançlarını yansıtacak kısıtlamalara gitmesi gibi tepkisel uygulamaların ortaya çıkması ile eşzamanlı bir gelişme göstermiştir. Araştırmalar, neoliberal politikalar çerçevesinde sağlık sigortasının kapsamı ile ilgili kısıtlamaların en çok kadın çalışanları etkilediğine işaret etmektedir. Haziran 2014'te Hobby Lobby şirketinin Amerikan Yüksek Mahkemesi'nde görülen temyiz davasının sonunda çıkan 'sermaye sahibinin dini inançları doğrultusunda kadın çalışanlarına sunduğu sağlık sigortası paketinden doğum kontrolünü çıkarabilmesi' yönündeki karar, bu olgunun en güncel göstergelerinden biri olmuştur.

Bu çalışma, ünlü kadın hakları savunucusu Margaret Sanger'in kurucuları arasında bulunduğu tarihi Planned Parenthood hareketinin Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin Hobby Lobby kararının emsal oluşturmasını engellemek için başlattığı eylem planını ve bu kararın kadın çalışanlar için nasıl sonuçlar doğurabileceğini incelemektedir. Bunu yaparken Harvard Üniversitesi'nden Jill Lepore'un ünlü çizgi roman kahramanı Wonder Woman'a Margaret Sanger'in ilham kaynağı olduğunu öne süren araştırmasına referansla, Amerikan kadın hareketinin Wonder Woman'ın ilk defa basıldığı 1940lardan bugüne yasa yapımını ne ölçüde etkilenmiş olduğu tartışmalarına da değinecektir. Ayrıca, yine Lepore'un kitabına referansla, kadınların hakikatın peşinde koşma güdüsü ile doğum kontrolü özelinde kadın hakları hareketinin tesadüfi mitolojik, tarihsel ve yasal kesişme noktalarına değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Wonder Woman, Margaret Sanger, Planned Parenthood, Hobby Lobby, neoliberalizm.

---

* Doç.Dr. C. Akça Ataç, Çankaya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ankara-Türkiye. E-posta: cakca@cankaya.edu.tr.

Women in Chase of Truth: Wonder Woman, Margaret Sanger and the Future of Planned Parenthood

C. Akça Ataç
Çankaya University

Abstract

The universal health-plan attempts in the United States, known as the Obamacare, overlap with the reactionary attitudes of the capital owners with Republican tendencies who seek to drag their own political standpoints and religious beliefs into the social security packages of their employees. Researches demonstrate that working women represent the population group which has been affected most harshly by this new choice of the capital owners. One of the most current example of cherry-picking in social security is unveiled in June 2014 consequent to the verdict in favor of Hobby Lobby by the Supreme Court allowing the company to deny birth control coverage to the female employee on account of religious reasons.

This paper aims to dwell in the campaign launched by Planned Parenthood to prevent the Hobby Lobby case from serving as a precedent and thus probe into how the female employees could be affected by the Supreme Court's decision. In doing that Margaret Sanger who is among the founders of Planned Parenthood will also be remembered, since Harvard University historian Jill Lepore has recently published a book in which she argues that Sanger was the inspiration behind the fictional heroine Wonder Woman. Therefore, to what degree the women's rights movements have influenced the law-making processes in the US since the first publication of Wonder Woman in the 1940s will also be taken into account here. Lastly, again with reference to Lepore's book, the coincidental mythological, historical and legal intersections of women's eagerness on chasing the truth and women's rights movement with particular emphasis on birth control will be discussed.

Keywords: *Wonder Woman, Margaret Sanger, Planned Parenthood, Hobby Lobby, neoliberalism.*

Giriş

Küresel bir konjonktür olarak devletlerin vatandaşlarına tanımakla yükümlü oldukları sosyal güvencelerin kapsamı, sermayenin pazar ve tüketim odaklı tercihleri ve sermaye sahiplerinin kişisel inançları doğrultusunda daralmakta; piyasa koşulları tarafından giderek daha fazla şekillendirilmektedir. Bu bağlamda hükümetler, yasa yapımı bakımından sosyal politikalarına sermayenin müdahalesine izin verirken ya da vermek durumunda kalırken vatandaşların daha önce özellikle sağlık sigortaları kapsamında bulunan bazı güvenceleri bireysel tercihe bağlı olarak bedelli hale gelmektedir. Sağlık sigortasının kapsamının daralmasından daha olumsuz etkilenen nüfus grubu şüphesiz ki kadınlar olmuştur. Kadınlar için hayati tehlike yaratan böylesi bir sonuçta sağlık hizmeti olarak görülmesi gereken doğum kontrolünü sermaye sahiplerinin kendi kişisel inançlarına göre kısıtlama istekleri büyük rol oynamıştır. Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin 2014 yılında gördüğü *Burwell'in Hobby Lobby'e karşı* taraf olduğu dava bu türün en güncel örneğidir ve karar maalesef sermaye lehine çıkmıştır.

Bu çalışma, *Burwell-Hobby Lobby* davası özelinde kadınların neoliberal bakış açısının egemenliğinde gerileyen sosyal haklarına, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) doğum kontrolü hareketinin tarihi gelişimi çerçevesinde yaklaşmayı amaçlamaktadır. Bunu yaparken, öncü doğum kontrolü aktivisti Margaret Sanger hakkında ünlü çizgi roman kahramanı *Wonder Woman*'a ilham veren kişi olduğunu keşfeden tarihçi Jill Lepore'nin son kitabına da referans vererek Sanger'in kurucularından olduğu *Planned Parenthood* (Planlı Ebeveynlik) federasyonunun yasa yapımına etkisi incelenecektir. *Planned Parenthood*'un Yüksek Mahkeme'nin kararına muhalefet yapabilmek için *#jointhedissent* (muhalefete katıl) etiketi ile sosyal medyada başlattıkları kampanyaya destek amaçlı 6 milyon giriş yapılmış olması bu platformun ne derecede etkili bir sivil toplum kuruluşu olduğunu göstermektedir (Richards, 2014). Bu makalede ayrıca, yine Lepore'un kitabına referansla, kadınların gerçeğin peşinde koşma güdüsü ile doğum kontrolü özelinde, kadın hakları hareketinin tesadüfi mitolojik, tarihsel ve yasal kesişme noktalarına değinilecektir.

Metis'ten *Wonder Woman*'a Kadın Epistemolojisi

Epistemolojinin teorik olarak kadınların, yıllanmış ve hükmünü yitirmiş fikirlerin saltanatına karşı durmalarını sağlayacak bir "dost" olması beklenmelidir. Ancak tarih boyunca bilginin nasıl üretildiği, saklandığı ve yayıldığı gözönünde bulundurulduğunda kadınların hep zarar görmüş olduğu tartışılmaz bir olgu olarak karşımıza çıkar (Langton, 2000: 128-29). Kadınlar felesefe, tarih, ekonomi, tıp ve sosyal politika tarafından yüzyıllar boyunca yok sayılmış; bilgiler kadınsız oluşturulmuş ya da kadının erişimine kapatılmıştır. Kadınlar bilginin konusu olmadığı gibi sahibi de olamamıştır. Kadınların toplumdaki sistemik dezavantajlı konumu, kısmi olarak erkeklerin

elindeki bilgilerden mahrum olmaları ile açıklanabilir. Varlığı her zaman hissedilen ama tanımlayıcı kavramlardan yoksun bu acı verici 'amorf' mahrumiyet duygusuna Betty Friedan 'adı konmayan sorun' demiştir (Langton, 2000: 132). Kadının dünyaya, hayata, topluma ve aileye yönelik bakış açısını yansıtan bilginin, erkek egemen hiyerarşik sistemler içinde susturulmuş olması günümüzdeki politika ve yasa yapım süreçlerinin hâlâ kadın aleyhine işlemesini sağlamaktadır.

Erkeklerin kadınlarla paylaşmak istemedikleri devlet ve benzeri iktidarlarında kadınlara yönelik tarihsel baskı, yok sayma ve hak sınırlama silsilesinin mitolojik başlangıcı, Hesiod'un aktarmasıyla, Zeus'un sahip olduğu gerçek ve bütün bilgiyi kıskanarak hamile karısı Metis'i yutması ve kızı Athena'yı kafasından kendisinin doğurmasıdır. Bu nedenle zaman içinde erkek egemen güç yapılarının çoğunlukla devlet sırrı (arcana imperii) gerekçesiyle sakladıkları gizli bilgi ya da otoritenin yozlaşması nedeniyle kaybolan bilgelik, 'metis' kelimesi ile anılmaya başlanmıştır. Yine mitolojik olarak bakıldığında, Zeus'un Metis'i yutarak sindirmesinin -Metis'in sahip olduğu bilginin tamamının Zeus'un evrensel otoritesini sürdürmesinde onu koşulsuz desteklemeyeceği, tam tersine bu otoritenin sarsılmasına sebep olacak cazibe ve ikna gücü içerdiği gerekçesi ile- hem gökyüzü hem de yeryüzündekiler tarafından aklandığı görülmektedir. Ancak bilgisini mutlaka kötüye kullanacağı ve erkek iktidarı devireceği yönündeki makul şüphe, Metis'in ortadan kaybolması ile sonuçlanırken ağız aramak yolu ile elde ettiği bilgiyi açıkça kandırmak ve yanıltmak için manipüle eden Hermes, iktidarı desteklemek amacıyla bu şekilde davrandığı inancıyla itibar görmüş, Zeus tarafından en önemli görevler için ulak olarak seçilmiştir (Wilkinson, 1997: 63). Bilineceği üzere dünyaya kötülük saçan çeyiz sandığını Pandora'ya Hermes teslim etmiştir.

Devletler başta olmak üzere tüm güç odaklarının baskın ataerkil egemenliklerini koruyabilmek için her zaman sırları olmuştur. Bilgi toplamak konusunda engel tanımazlarken bilgiye erişimi sınırlamak ve çoğu zaman eksik hatta yanlış bilgiyi dolaşıma sokmak yoluyla iktidarlarını sağlamlaştırmışlardır. Tarihteki gelişimi boyunca devlet, ilk defa Tacitus (56-117) tarafından kullanılan arcana imperii (Annales 2: 36) yani en mahrem sırlarını korumak için her zaman çeşitli baskı, sindirme ve şaşırtma yöntemlerine başvurmuştur. Antik dönemlerden itibaren devlet sırrı, tanrıların sırrı ve doğanın sırrı ile eş tutulmuş, evrenin tarihi kadar eski bir bilgi saklama geleneği ile yüksek siyasetin bir gereği olarak halkın, özellikle kadınların erişiminden uzaklaştırılmıştır. Tacitus'tan önce, bilineceği gibi, Plato da devlete ait bilgilerin korunması ve gerçek denilen bütünün ancak halkı ilgilendiren parçalarının halka, filozof krallar tarafından iletilmesini savunmuştur. Plato'nun siyaset teorisinde yalan söylemek, hata yapmak kadar büyük bir kabahat değildir. Hata yapmak bir başarısızlık göstergesi iken yalan söylemek düşünsel bir eylemdir. Ayrıca filozof kral tarafından söylenen yalanın ulu bir amacı olacağından söylenen asil bir yalandır; mutlaka kallipolis'i yani mükemmel şehri korumayı hedeflemektedir (Jay,

2010:147). Bu nedenle yalan söylemeye karşı geliştirilen ahlakçı söylemler, devletin gerekliliklerinin gücü karşısından ikincil planda kalmıştır. Zaten *raison d'état*; devlet aklı kavramı arcana imperii kavramından türetilmiştir. Bu tür kapalılık, toplumun devlete ait sırlara sorumlulukla yaklaşamayacağı; bilgilere dayalı oluşturacağı fikrin geçersiz ve yetersiz olacağını savunan bir bakış açısının ürünüdür. Bu bakış açısı aynı zamanda ataerkil iktidar yapılarının sorgulanmadan sürdürülmesini sağlayacak araçlardan biri olarak yalan söylemeyi de benimsemiştir. Kendini sır, sansür, kapalılık ve yalan ile devam ettirebilmiş iktidarların kitlelere bilgiye erişimi kontrol altında tutarak verdiği mesaj, boyun eğdikleri ve gizliliğe razı oldukları kadar özgür olacaklardır (Bunn, 1997: 112).

Aydınlanma ile birlikte iktidar güçlerinin sakladığı sırlar, aklın kamusal alandaki kullanımının cesaretlendirilmesinin bir sonucu olarak ahlaki ve politik önemini yitirmiş, yavaş yavaş keşfedilmeye başlanmıştır (Catanzariti, 2010: 14-16). Immanuel Kant'ın kamusal alana çıkma çağrısı, insanlığın birliğini ve saygınlığını gerçekleştirecek şeffaf kamusal söylem ilkesinin başlangıç noktasıdır (Calhoun, 1994:17). Kamusal alanda sırların varlığı ve bu sırları korumak için söylenen yalanlar, böylece hukukun yokluğunun bir işareti olarak kabul görmüştür. Aydınlanma felsefesi, kadını doğrudan muhatap almamış olsa da haklar ve özgürlükler tartışmalarının kamusal alana taşınması kadınların toplandıkları ortamlara da sızmasını sağlamıştır. Kadınların Aydınlanma bilgilerine erişiminin artması eğitime ve diğer sosyal haklara eşit katılma taleplerinin güç kazanması ile sonuçlanacaktı. Kamusal alan ve sosyal haklardan dışlanmayan ve bilgiye erişimi kısıtlanmayan kadınların neler yapabileceklerinin en büyük ispatı Polonya doğumlu Fransız fizikçi Marie Curie'nin Nobel Fizik Ödülü'nü 1903 yılında kocası Pierre Curie ile paylaşması olmuştur. Bu şekilde kadınlar, 20. yüzyılın başında kamusal alanda ayırma (segregation) maruz kalmadan bilgiye ve sosyal haklara erişme ve sırları açığa çıkarma girişimlerini yoğunlaştırarak sürdürmüşlerdir.

Aydınlanma Çağı ve yaydığı ilerleme teorisi, bilginin kamusal alanda herkesin erişimine açılmasını ve bilimsel araştırmaları cesaretlendirirken aynı zamanda ekonomik gelişmeyi de tetiklemiştir. Ancak geçen yüzyıllar içerisinde kalkınma ve ilerleme, özel ve kamusal alanda çeşitlilik göstermesi gereken tercihleri ne yazık ki sermayenin yönlendirmesi doğrultusunda tek tipe indirgemıştır (Shiva, 1996: 264). Bu kalkınma ve ilerleme modeli içerisinde kadın bir süre sonra yeniden, bu sefer doğa ve doğal kaynaklar ile birlikte, gözden çıkarılır olmuştur. Tektipçilik, merkezleşme ve kontrol etme ilkeleri ile işleyen indirgemeci ekonomik ve politik projeler kadını, gelecek bölümlerde tanımlanacak neoliberal üretim ve paylaşım çerçevesi içinde güçlenemeyeceği bir konuma yerleştirmiştir (Shiva, 1996: 267-68). İndirgemeci neoliberal bakış açısı, kadınların özellikle doğa ile ortak bir yaşama sahip olma hakkındaki bilgisini yok saysa da sürdürülebilir, ekolojik ve bütüncül ekonomi anlayışı içerisinde Metis'ten kalanların biriktiği kadın epistemolojisi gelecekte belki de hak ettiği değeri kazanacaktır (Shiva, 1996: 275). Kadınların bilginin hem konusu hem sahibi olmak, yasa ve politika

yapımına etki edebilmek için verdikleri tarihsel mücadelede gerçek ile kurgunun içiçe geçtiği anlardan birine, ünlü çizgi roman kahramanı Wonder Woman'ın gerçek kimliği üzerindeki tartışmalara değinmek, bizi kadın epistemolojisi ve gerçeğin peşinden koşmak üzerinden kadın tercihlerini hiçe sayan neoliberal indirgemeciliğin son örneklerinden birine götürecektir.

Gerçeğin Peşindeki Kadınlar ve Planned Parenthood

Harvard Üniversitesi'nde siyasi tarih profesörü olan Jill Lepore yakın zamanda, birinci dalga kadın hareketi ve doğum kontrol mücadelesi ile ataerkil iktidar ilişkileri içinde bilgi edinme, doğruyu söyleyebilme ve sırları ifşa etme mücadelesi arasında gizli kalmış bir bağ keşfetti. Lepore'un New Yorker'da yayımladığı 'Birthright' başlıklı makale için doğum kontrolü ve kürtajinin siyasallaşması üzerine yaptığı araştırma, ünlü çizgi roman kahramanı Wonder Woman'ın gerçek hayattaki esin kaynağını keşfetmesi ile sonuçlandı (The Economist, 2014). Wonder Woman'ın Gizli Tarihi (The Secret History of Wonder Woman) bir kurgusal karakterin ortaya çıkışını, ABD'de kadınların önce seçme ve seçilme hakkı sonra doğum kontrolü için verdikleri mücadele tarihi bağlamında değerlendiren, türünün ilgi çekici örneklerinden biri. Lepore'a göre Wonder Woman, Planned Parenthood'un kurucusu ve doğum kontrolü aktivisti Margaret Sanger'in karakteri ve kadın hakları için verdiği mücadele temel alınarak yaratılmıştır.

Wonder Woman'ın Charles Moulton müstear adını kullanan yaratıcısı William Moulton Marston, hayali olan yalan makinasını geliştirmek için henüz Harvard Üniversitesi'nde Psikoloji öğrencisiyken deneyler yapmaya başlamıştır. İnsanoglunun Metis'in yokoluşu kadar eski bir serüveni olan gerçeği aramak, Marston'ın yalanı teşhis etmek için yaptığı bu çalışmalarla önemli bir dönemeç almıştır. Deneylerinin sonucunda ortaya çıkan ilk poligrafın sadece bir makina olduğunu kabul etmeyen Marston'a göre "Yalancıları teşhis edecek bir makina asla varolmamış ve varolmayacaktır. Yalanı teşhis eden, bir uzmanın elindeki bilimsel bir testtir" (Lepore, 2014a: 9). Diğer bir deyişle gerçeğin ortaya çıkışını sağlayan unsur, makinadan ziyade insanın kendisidir. Ancak Marston'ın kişisel ve akademik görüşü, Metis mitini hatırlatacak biçimde, gerçeğin ifşasında kadınların asal bir rol oynayacağı yönündedir. "Özgürlük denilen etik rejim[in]...öz-bilgi, öz-sorgulama ve içselleştirilmiş bir gerçeğin serbest bırakılması gibi iç eylemlere" (Bunn, 1997: 113) dayandığı ve kadınların bu mecralarda doğal bir üstünlüğe sahip olduğu önkabulu çerçevesinde Marston, "gerçekler tanrıçası" (Bunn, 1997: 834) Wonder Woman'ı yaratmıştır.

Wonder Woman'ın en azılı rakibi Duke of Deception (Aldatmalar Dükü) Yalan Fabrikası isimli bir reklam şirketinin sahibidir. Otoriter bir devlet benzeri işleyen bu şirket, 'komplo, aldatma, kara propaganda ve sahte kampanyalar' aracılığı ile yalanlar üretmektedir (Lepore, 2014). Bu yalanların karşısında, çizgi filmin jenerik şarkısının sözleri gibi 'şahini güvercin yapacak, savaşı sevgi ile durduracak ve bir yalancının doğru söylemesini sağlayacak' Wonder Woman vardır, 'dünya artık ona hazırdır' (Lepore, 2014). II. Dünya

Savaşı'nın başlaması ile ortaya çıkan çizgi roman kahramanları, gerçek hayatta da devam etmekte olan kötülük ve işgale karşı mücadelenin moral verici unsurları olmuşlardır. 1938 yılında yayımlanan Superman'i 1939 yılında Batman takip etmiştir. Savaşın en karanlık günlerinin geride kalmasına hâlâ çok zaman varken, 1941 yılında ise Wonder Woman dünyayı kurtarmak için erkek kahramanların sahip olduklarından daha farklı marifetlere sahip olunması gerektiği mesajı ile okuyucu ile buluştu. Wonder Woman'ın kementi, yalancıları doğruyu söylemeye zorlayan, köleleri kötücül sahiplerin elinden kurtaran ve insanların gerçekle özgürleşmesini sağlayan en önemli silahıydı (Bunn, 1997: 109-112).

Wonder Woman'ın kadın hakları hareketi içindeki algılanmaları farklılık göstermiştir. Örneğin, ikinci dalga Amerikan feminizminin önde gelen isimlerinden Gloria Steinem, kendisinin çıkardığı Ms. dergisini 1972 yılında, Amerikan kamuoyuna ilk sayısını, kapağına "Başkanlık için Wonder Woman" sloganı yerleştirerek, Wonder Woman aracılığı ile sunmuştur. Ancak Kadınlığın Gizemi'nin (The Feminine Mystique) yazarı ünlü feminist Betty Frieden, bu mesajın kadınlarda 'harika kadın olma' baskısı yaratacağından Steinem'i eleştirmiştir (Lepore, 2014). Feministler arasında değişiklik gösteren kabullerine rağmen, Lepore'un araştırmasının işaret ettiği sonuca bakıldığında Wonder Woman'ın erken birinci dalga feministlerden Margaret Sanger'dan esinlenerek yaratılmış olması bu kurgu karakterin feminist tartışmalar içinde kendine geniş yer bulmasını açıklamaktadır. Aldığı eleştirilere rağmen Steinem, Ms.'in 40. yılını yine Wonder Woman'ı koyduğu bir kapakla kutlamıştır.

1972 yılı ABD'de kadın hakları hareketinin ilerleyişinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Senato, Kongre'ye sunulalı üzerinden neredeyse yarım asır geçmiş Eşit Haklar Değişikliği'ni nihayet 22 Mart 1972 tarihinde anayasaya dahil etme sürecine girmiştir. Haziran'da ise Kongre kimsenin cinsiyeti üzerinden ayrımcılığa uğramayacağı prensibini yasalaştırmıştır. Bu yıl içinde kadın hakları ile ilgili kabul edilen yasaların sayısı, Kongre'nin tarihinde o zamana kadar kadın hakları ile ilgili kabul ettiği yasaların toplamını geçmiştir. Kadınlar bir yıl boyunca hiçbir muhalefetle karşılaşmadan yasa, yönetmelik ve iş kontratlarına cinsiyet ayrımcılığına karşı maddeler eklemeye devam ettiler. Demokrat Parti'nin düzenlediği kongrede ilk defa delegelerinin yüzde 40'ı kadınlardan oluştu (Wolbrecht, 2010: 36-36). Shirley Chisholm bu kongrede Demokrat Parti liderliğine adaylığını koyan ilk kadın oldu. Bütün bu nedenlerden dolayı Wonder Woman 1972 yılında özellikle feminizmin yüzü olmuş, birinci dalga ile ikinci dalga feministlerinin arasındaki bağı kuvvetlendiren unsurlar arasında yerini almıştır (Lepore, 2014b).

1972 yılı aynı zamanda Amerikan Başkanı Richard Nixon'ın 1974 yılında istifa etmesi ile sonuçlanacak Watergate skandalının da başlangıcıdır. Nixon'ın muhaliflerini dinlettiği konusunda söylediği yalan, siyaset ve gerçek arasındaki ilişki ile anayasanın üstünlüğü temelli şeffaflık tartışmalarında tarihi bir kırılma noktası olmuştur. Yalan, aldatma ve çarpıtma yolu ile

gerçeğin üstünün örtülmesi, anayasayı korumakla yükümlü en üst düzey kişi olarak Başkan'ın bizzat kendisinin anayasaya karşı suç işlemiş olması toplumda travmatik bir etki yarattığı gibi dönemin düşünürleri Watergate'teki yalanlar silsilesinin nedenleri ve etkileri konusunda uzunca bir süre yoğun fikir mesaisi yapmışlardır. Başkan'ın yalanına tepki gösteren filozoflar arasında, Metis mitini doğrularcasına, kadınlar ön plana çıkmışlardır. 1978 yılında yazdığı Şehir ve İnsan (City and Man) kitabında toplumun iyiliği için söylenecek 'asil yalan' kavramını savunan Leo Strauss'a karşılık Hannah Arendt ve Sissela Bok gerçeğin peşinden koşmuşlardır.

Arendt 1967 yılında yazdığı Gerçek ve Siyaset (Truth and Politics) başlıklı kitabı ile 1971 yılında yazdığı Siyasette Yalan Söyleme (Lying in Politics) başlıklı makalesinde incelediği yalan ve gerçek kavramları hakkındaki savlarını 1975 yılında 'Home to Roost' ('Etme Bulma Dünyası') isimli makalesinde yeniden ele almıştır. Yalan söyleyeni bile kandırarak kadar büyük bir yalan, her ne kadar küresel iletişim ağları sayesinde uzun vadede açığa çıkacaksa da, önce yanlış bir gerçeklik yaratarak toplumun kendi kendini aldatmasını sağlayacaktır. Devlet yönetiminin en üst kademesinin söylediği yalanın baskın bir yokedici gücü olduğu için bu yalan aynı zamanda şiddet içerecektir (Arendt, 1975: 162). Bu önermesini Nixon'un yalan söylemesine uyarladığı zaman ise Arendt, Amerikan Başkanı'nı basın özgürlüğü ve bilgi edinme hakkını ihlal ettiği gibi anayasal rejime aykırı davrandığı için de büyük suç işlediğini iddia etmiştir. ABD'nin "yeryüzündeki en büyük güç olduğu imgesini" (Benhabib, 2010: 146). yaşatmak için söylenen yalanlar bu çerçevede içinde sayısız ve yozlaşmış arcana imperii barındıran bir tür emperyalizm örneği olarak algılanmıştır.

Arcana imperii'nin tarihsel gerekçelerinden farklı olarak Watergate yalanları, hiçbir yüksek amaca hizmet etmediği, iyilik adına bütüncül bir siyasetin parçası olmadığı gibi "yeteneksiz mafya üyelerinin" kendilerine büyük bir ülkenin yönetiminde yer bulmuş olmasından başka bir şey değildir. Bu bağlamda skandal, ABD'nin dış ilişkilerini değil doğrudan Amerikan toplumunun refahını tehdit etmiştir. Arendt'in özellikle açıklamakta zorlandığı 'son derece rahatsız edici' durum ise Nixon'ın yakın çevresinde olmayan, onun tarafından atanmamış adamların bile Başkan'ın yalanlarını öğrendikten sonra dahi Başkan'ı ifşa etmemiş olmasıydı. 'Güvenilemeyeceğini uzun ve pek de onurlu olmayan bir kamusal kariyer boyunca ispatlamış bir adama nasıl olup da güvenildiği' ve yalanlarının aslında toplum barışını tehdit etmiyormuş gibi davranıldığı sorusu bütün bu değerlendirmelerin yanıtlanmaya muhtaç bir mesele olarak bırakılmıştır (Arendt, 1975: 3-6; 267).

Sissela Bok ise özellikle, siyasette yetkililerin gerektiği durumlarda kamuoyunu yanıltıp aldatabileceğini savunan ünlü realist teorisyen Michael Walzer'i kendisine muhatap alarak Machiavelli'den çağımıza kadar güçlenerek gelen tahammül edilebilir aldatma ve yalan kavramlarını reddetmiştir. Nixon'ın yalanları da bu bağlamda demokrasilerin yalana tahammülü olmadığını göstermiştir. Aldatma ve yalanın önlenmesi için siyasi mekanizmalarda alınacak bir kararın sonuçları kendisini doğrudan ilgilendiren hiçbir bireyin

karar alma mekanizmaları tarafından dışlanmamasını önermiştir. 1978 yılında Watergate'in hemen arkasından yazdıklarını 1982 yılında yeniden gözden geçirerek *Sırlar: Saklamanın ve İfşanın Etik Üzerine* (Secrets: On the Ethics of Concealment and Revelation) başlıklı kitabını yayımlayan Bok'un;

Gizliliğin gücü büyüktür. Çünkü gizlilik denetimi es geçer ve müdahaleye uğramaz. Gizlilik insanlara verilecek her türlü zararın planlanmasında esastır. Planların uygulanmasına ve daha sonrasında arkada bırakılan izlerin silinmesine müsaade eder... Gizli olan her şey aldatıcı değilse de bütün aldatmalar belli bir şeyin gizli tutulmasına dayanak sağlar (Bok, 1982).

sözleri karar alma mekanizmalarında şeffaflık tartışmalarında etkili olmuştur. Ayrıca Nixon'ın başkanlığı sırasında basılmış bir işyeri el kitabında gerçeğin peşinde koşmak gibi patronu rahatsız edecek girişimlerde buldukları için 'istenmeyenler'in Tanrı'nın unuttuğu yerlere tayin edilerek istifaya zorlanması gibi yöntemlerin önerilmiş olması da Bok tarafından o dönemin yalanı besleyen genel karakterinin bir göstergesi olarak sunulmuştur (Bok, 2000: 70).

Wonder Woman'ın Watergate skandalında olduğu gibi kadınların gerçeğin peşinden koşacağını öngören yaratıcısı Marston, Sanger'in yeğeni Olive Byrne ile ilişkisi boyunca kadın hareketinin verdiği mücadeleye yakından tanıklık etmiş, kendi kanaatinin yanı sıra Sanger'in kişiliğinden de etkilenerek başta oy kullanma ve doğum kontrolü olmak üzere kadın haklarına büyük destek vermiştir. Sanger, 1914'te çıkarmaya başladığı feminist dergi *The Woman Rebel*'de (Asi Kadın), tarihte 'doğum kontrol' terimini ilk defa kullanmış ve 'kiliseden ya da devletten bağımsız anne olma hakkının feminizmin temeli olduğu' savı ile mücadelesini sürdürmüştür. 1916 yılında kızkardeşi Ethel Byrne ile birlikte daha sonra Planned Parenthood olarak isimlendirilecek ABD'nin ilk doğum kontrol kliniğini açmıştır. Ancak Byrne'in tutuklanması ve onu ölümün eşiğine getiren bir açlık grevine başlaması Sanger'in New York Valisi ile kardeşinin arzusu dışında bir anlaşma yapması ile sonuçlanır. Byrne bir daha doğum kontrolü hareketinde yer almama koşulu ile serbest bırakılır. Sanger doğum kontrolü için verdiği mücadeleye kızkardeşi olmadan devam eder. Bu mücadele, 1921 yılında kurduğu Amerikan Doğum Kontrolü Ligi çatısı altında, merkez binası defalarca kundaklandığı halde sürecektir.

1920ler boyunca Amerikan yasalarına göre cinsel ilişki sırasında korunmak, erkeğin hastalık kapmamak amacıyla kullanması haricinde yasaktı. Sanger yasadışı olmasına rağmen kadınların doğum kontrol yöntemlerine erişimini posta yoluyla sağlıyordu. 1936 yılında polis tarafından tutuklanmasından çok sonra doğum kontrol yasasını kadınlar lehine değiştirebilmek için kendi kendini ihbar ettiği ortaya çıkacaktı (Stachowik, 2009: 7). Sanger ve 1942 yılında Planned Parenthood federasyonuna katılacak olan Amerikan Doğum Kontrolü'nün yasa yapımına yaptıkları sayısız katkıdan ilki bu şekilde

gerçekleşmiş oldu. Gerçekten de Sanger'in tutuklanmasının ardından oluşan kamuoyu sayesinde, bir yıl sonra doğum kontrolü mücadelesi yasallaşma yolunda büyük bir aşama katetti. 1965 yılında Amerikan Yüksek Mahkemesi'nde görülen 'Griswold Connecticut Eyaleti'ne karşı' davasında evli çiftlerin yasal olarak bütün doğum kontrol yöntemlerini kullanabilmesi kararının çıkması ise Planned Parenthood hareketinin en büyük zaferleri arasındadır.

Sanger'in tutuklanmasından bir yıl sonra, 1937 yılında Amerikan Tıp Derneği (American Medical Association) doğum kontrolünü tıbbi bir yöntem olarak benimsemiştir. Yasallaşma yolunda bir önemli aşamanın daha bu şekilde geçilmesinin ardından düzenlediği basın toplantısında Marston, insanlığa katkıda bulunan isimleri önemlerine göre sıralarken Margaret Sanger'ı 2. sırada, Frederick Delanor Roosevelt'in önünde anmıştır. Wonder Woman'ı yaratırken de Sanger ve doğum kontrolü hareketinin ilham verdiği kadınların gücünün arttığı yeni bir dönemin başlangıcını müjdelemiştir. Planlanmamış, istem dışı ya da hayati risk taşıyan hamilelik ve annelik kadının ataerkil güç odaklarının elindeki tutsaklığının en önemli sebeplerinden biri olduğu için gerçek özgürlük kadının kendi bedeni üzerinde tek söz sahibi olduğu yeni bir dönemde gerçekleşecekti. Wonder Woman'ı yazmak çok zamanını almaya başladığında ise kendine bir asistan tutan Marston, psikoloji öğrencisi bu genç kıza başvuru kaynağı olarak Sanger'in *Kadın ve Yeni Irk* (Woman and the New Race) isimli kitabını vermiştir (Lepore, 2014b).

Sanger'in Kadınlara Mirası ve 'Burwell vs. Hobby Lobby' Davası

Gelecek nesillere mirası Wonder Woman ve Planned Parenthood aracılığı ile ölümsüzleşen Margaret Sanger'ın adına verilen prestijli ödülün sahipleri arasında Katherine Hepburn, Jane Fonda, Hillary Clinton ve doğum kontrol hareketinin bazı suçlamaların aksine bir ırkın kökünü kurutmayı amaçlamadığının göstergesi olarak Martin Luther King bulunmaktadır. Ancak günümüzde medeni hakların dünya çapında gerileme konjektürüne girmiş olduğu olgusu ve sermayenin bireyin özel alanına müdahalesine zemin hazırlayan neoliberal politikaların yükselişi gölgesinde, genelde kadın hakları özelde doğum kontrolü yasaları kayda değer bir gerileme göstermektedir. Planned Parenthood hareketi, en son Amerikan Yüksek Mahkemesi'nde Burwell'in Hobby Lobby'ye karşı taraf olduğu davada alınan kararla tarihinin en büyük engellerinden biri ile karşılaştı. Mahkemenin kararı, Hobby Lobby gibi sermaye sahiplerinin dindar olduğu şirketlerin, çalışanlarına sermaye sahibinin dini görüşleri ile çatışan hizmetleri sağlık sigortasından çıkarma hakkı tanımaktadır. Sağlık sigortasından çıkarılacak hizmetlerin başında da kürtaj ve bazı doğum kontrol uygulamaları gelmektedir.

Friedrich von Hayek'in arkadaşı Milton Friedman ile beraber Chicago Üniversitesi'nde yaptıkları çalışmalarla teorik destek kazanan neoliberalizm, 1979 yılında İngiltere'de Margaret Thatcher, 1981 yılında ise ABD'de Ronald

Reagan'ın yönetimlerinde kendine vücut buldu. Piyasa mekanizmalarını insani gelişim dinamiklerini etkileyecek en baskın unsur haline getiren politikalar, neoliberalizmin neredeyse insanlığın 'doğal ve normal hali' gibi benimsenmesini sağlamıştır (George, 1999). İnsani gelişim açısından toplumun sermayeyi yönlendirmesi beklenirken sermayenin toplumu yönlendirmesi, insanlığı hızla geri dönüşü olmayacak ekonomik, sosyal ve ekolojik felaketlerin eşiğine sürüklemektedir. Bu bağlamda refah devleti anlayışı da öldürücü darbeler almakta, bireyin devlet güvencesi altında olması gereken sağlık ve emeklilik planları sermayenin insafına bırakılmaktadır. Sistem bireyi hastalık, yaş, hamilelik, başarısızlık, kârdan kaybetmemek bahaneleriyle her an dışlayabilmektedir.

Neoliberalist bakış açısının ekonomik büyüme, durgunluk, pazar rekabeti, siyasi istikrar, çatışma ve adil olmayan uluslararası değişim odaklı öncelikleri, insani gelişimi zayıflatan ve geriletken döngüsel krizlere yol açmaktadır. İnsani gelişim, çevre, sürdürülebilirlik ve sosyal haklar, sermayenin kendini çoğaltma ve toplumu yeniden tanımlama süreci içinde şimdiki ve gelecek nesillerin yaşam kalitesini son derece olumsuz etkileyecek biçimde zarar görmektedir (Haque, 1994). Küresel dolaşımdaki sermayenin siyasal talepleri yeni bir gerçeklik yaratarak, bu gerçeklik aracılığıyla yasa yapım süreçlerini etkilemektedir (Teeple, 2000: 81). Genel bir eğilim olarak devletlerin sermaye sahiplerine devrettikleri sosyal hak sağlama kapasitesi, evrensel kriterler yerine şirketlerin öznel bir biçimde yaptıkları 'hak eden' ve 'hak etmeyen' ayrımları ile şekillenmektedir. Bu ayrım giderek daha fazla din ve ahlak inançları, geçici kâr oranı ve bireyin yaşam tercihlerine göre yapılmaktadır. Bu bağlamda, sosyal hakların evrensel tanımı içinde bulunan pekçok madde, bireyin kendi sorumluluğu haline gelmiştir. Doğum kontrolü de bu maddelerin arasında yer almaktadır.

Hobby Lobby'nin, Obamacare olarak bilinen ve çalışanlarına sağlaması gereken sağlık sigortası içindeki doğum kontrol primlerini dini nedenlerle ödemediği için başlayan eyalet davaları, Eylül 2013'te Amerikan Yüksek Mahkeme'sinin gündemine Sağlık Bakanı Kathleen Sebelius'un karşı taraf olduğu temyiz davası şeklinde girmiştir. Sebelius'un Nisan 2014'teki istifasından sonra yeni Bakan Sylvia Burwell, Sebelius'un yerini aldığı için çıkan nihai karar Burwell'in adıyla anılmaktadır. 30 Haziran 2014 tarihinde açıklanan bu kararda, mahkeme şirketlere yeni haklar tanınmasının şirketlerin ortaklarının ve çalışanlarının haklarını da koruyacağı ve şirketlerin sermayelerini istedikleri sosyal sorumluluk konularına doğru yönlendirebilecekleri vurgulanmıştır. Buna göre Yüksek Mahkeme 1993'teki 'sigorta şirketlerinin sunduğu sigorta paketlerinin içinde kürtağı olması zorunluluğunu kaldıran kararı'na referansla şirketlerin bu yöndeki tercihlerinin genişletilmesinin önünde anayasal bir engel bulunmadığı yönünde karar vermiştir. Böylece federal yasalar, sermayenin çalışanlara belli bir dini görüşü temsil edecek, diğerlerini dışlayacak biçimde sosyal güvence sunmasını kabul etmiştir. Boston College'dan Hukuk Profesörü Kent Greenfield'e göre bu karar, sermayenin tabi olduğu yasa sayısını azaltacak

ve muafiyetler kapsamında çok ciddi sonuçlara yol açacaktır ('Boston College Experts').

Amerikalı şair Oliver Wendell Holmes, Yüksek Mahkeme'nin aldığı kararların Amerikan toplumunda 'hidrolik bir etki' yarattığını söylemiştir. Gerçekten de kararlar kaleme alınırken hakimlerin etkinin sınırlı kalacağını iddia etmesi basınçlı bir su gibi ülkenin tamamına yayılmasını engelleyememiştir. Hobby Lobby kararı da aynı şekilde 'baraj kapaklarının açılması' sonrası eyaletlerde ayrımcı muafiyet yasaları taşkını yaşanmasına sebep olmuştur ('Hobby Lobby Ruling Opened Floodgates'). Amerikan Sağlık Yasası önleyici bakım hizmetlerinin bedelinin faydalanıcının cebinden çıkmaması ilkesine göre hazırlanmıştır. Obama yönetimi de doğum kontrol yöntemlerini kadınlara sunulan önleyici hizmet paketine dahil etmiştir. Bazı sermaye sahipleri, özellikle acil durum sınıfındaki doğum kontrol yöntemlerine karşı olduklarını dile getirerek federal hükümetin zaten Kongre'de çok büyük bir muhalefetle karşılaştığı sağlık reformunun daha da sarsılmasına neden olmuştur. Acil durum sınıfındaki doğum kontrol yöntemleri, korunmasız cinsel ilişki sonrası döllenmiş yumurtanın rahime yerleşmesini 5 güne kadar engelleyebilmektedir. Döllenmiş bir yumurtanın yok olmasına sebep olduğu için bu yöntemler, özellikle evanjelist sermaye sahipleri için kürtaj kategorisine girmektedir. Kürtaj da Yüksek Mahkeme'nin 1993 yılındaki Dini Özgürlükleri İyileştirme (Religious Freedom Restoration Act, RFRA) kararı doğrultusunda sermaye sahiplerinin sunduğu sosyal güvenlik paketlerinde zorunlu olmaktan çıkarılmıştı. Ancak tıbbi olarak hamileliğin tanımı yumurtanın döllenmesi ile değil döllenmiş yumurtanın rahime düşmesi ile başladığı için dölyatağı içi (intrauterine) ilaçlarının bir kürtaj yöntemi olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. İstatistiklere göre ABD'de 2 milyon kadın dölyatağı içi alet ve ilaçlarını doğum kontrol yöntemi olarak kullanmaktadır ('What's at Stake for Birth Control').

Mahkemenin Latina yargıcı Sonia Sotomayor'ın 'sigorta paketlerinin doğum kontrolünü karşılamasını isteyen kadın çalışanlar için doğum kontrolünü kendilerinin almasını sağlayacak daha yüksek ücret' teklifi ise şirketin piyasadaki rekabet gücünü olumsuz etkileyeceği gerekçesi ile kabul görmemiştir. Sotomayor, Obama tarafından Yüksek Mahkeme'nin ilk Latina yargıcı olarak aday gösterildiğinde, Katolik olmasından dolayı doğum kontrolüne mesafeli olacağı ve sağlık sigortalarında bu güvenceyi isteyen kadınların aleyhine oy kullanacağı tartışmaları olmuştu (Savage, 2009). Ancak Hobby Lobby davasında sermayenin dini gerekçelerle sigorta primi muafiyeti kazanmasına 'hayır' oyu vererek kadınların yanında yer almıştır. Aynı şekilde mahkemenin bir başka kadın yargıcı Ruth Bader Ginsburg, bu davadan önce Yüksek Mahkeme'nin bir şirketin dini inançları olduğunu kabul edecek hiçbir karar almamış olduğunu, bu yönde alınacak kararın mahkemeyi 'mayın tarlasına' sokacağını söylemiştir. Karar 5'e 4 Hobby Lobby lehine çıkmıştır (Liptak, 2014).

2008 yılında yayımlanan bir araştırmaya göre Planned Parenthood hareketi 1977 yılından beri 6679 nefret mektubu, 33.235 klinik önü gösteri, 836

vandalizm, 675 barikat örme, 33.827 tutuklanma, 365 işgal, 57 hırsızlık, 502 bomba ihbarı, 40 bombalama, 77 kundaklanma girişimi, 406 ısrarlı takip, 322 ölüm tehdidi, 112 saldırı, 3 kaçınılma, 16 cinayet teşebbüsü atlatmış, 8 kayıp vermiştir (Stachowik, 2009: 8). Doğum kontrolünü sosyal adalet ve eşitlik aracı olarak gören hareket kendini vakfettiği amacın dünya toplumlarındaki tartışmalı konumundan dolayı defalarca şiddete, hakarete ve alaya maruz kalmış, din karşıtı ve ırkçı olmakla suçlanmıştır. Buna rağmen yaklaşık 100 yıl boyunca sayısız yasa yapımına katkıda bulunmuş, her bireyin sağlık, cinsel yaşam ve aile planlaması konularında bilgili ve bağımsız karar alma hakkını desteklemeyi sürdürmüştür (Planned Parenthood, 2014). Ancak Planned Parenthood'un çoğunlukla yasa yapımına etkisi bakımından başarılı olan kampanyalarının aksine Hobby Lobby davası, federasyonun başkanı Cecile Richards'ın Yüksek Mahkeme'nin yeni ve çok tehlikeli bir emsal oluşturarak şirketlerin milyonlarca işçinin kişisel sağlık kararlarına karşıbilmesine yol açacağına yönelik uyarılarına rağmen, hareketin tarihindeki en önemli geri adım olmuştur. Hobby Lobby davası ile Amerikan hukuk tarihinde ilk defa bir şirketin dini inançları olduğu ve çalışanlarına sağladığı sağlık sigortasına bu inançlarını yansıtabileceği kabul edildi. Neoliberalizmin en sevdiği söylemlerden biri olarak 'sermayenin dini yoktur' düsturu da böylece yanlışlanmış oldu.

Birleşmiş Milletler'in (BM) kadınları güçlendirmek için yaptığı çalışmalar ve yürüttüğü kampanyalarda, kadınların olgularla bilgilendirilerek kendi sağlıkları konusunda farkındalık içinde karar alması ve talepte bulunması amaçlanmaktadır. Veri ve bilgi, kadınların gerçeklikten kopmadan ve sermayenin kâr amaçlı yarattığı kamuoyu etkisinde yaptırdığı yasaların kurbanı olmadan yaşayabilmesi için hava, su kadar hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle BM, başarılı farkındalık kampanyalarını olduğu kadar kadınların yasal çerçevede ne ile karşı karşıya kaldıklarını anlamaları -ya da kalacaklarını öngörmeleri- için çeşitli seviyelerdeki ulusal yasaları da yaygın küresel erişime açtığı bilgi havuzuna koymaktadır ('Increasing Knowledge and Awareness'). Bilgi toplumlarının oluşumu ile birlikte kadınların, hâlâ erkeklerin gerisinde kalsa da, kendilerinin yaşam kalitesi ve refahını doğrudan ilgilendiren verilere ulaşma oranları da artmıştır. Üreme sağlığı ve doğum kontrolü ile ilgili gerçekler, yasal altyapılar ve sosyal güvence açısından işverenlerin yaklaşımı dijital ortamlarda kadınlar tarafından kadınların kullanımını için kayıt altına alınmaktadır (Mitter, 2000). Hobby Lobby davası ve Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin kararı da bu bilgi havuzunda yerini alacaktır. Ayrıca Hobby Lobby kararının BM'nin şirketlerin insan haklarına yönelik küresel sorumluluklarını çerçevelediği 10 ilke'ye uygunluğu da hukuk çevrelerinde tartışılmaktadır (Clark ve Durham, 2015).

Dünya Sağlık Örgütü'nün toplumsal cinsiyet eşitliği doğrultusunda belirlediği normlar, sağlık hizmetinin hizmeti alanın mali açıdan karşılayabileceği biçimde olmasının yanı sıra özellikle kadınların hizmetin kapsamının tanımlanmasına katılmasını öngörür. Böylelikle sağlık sigortalarının kadınların mali durumu ve ihtiyaçlarına daha duyarlı hale

getirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda kadınların alacağı hizmete erişeceği noktada bedel ödememesi insanî bir gereklilik olarak önplana çıkmaktadır ('Unequal, Unfair, Ineffective and Inefficient, 2007). Ancak neoliberalizmin toplumsal cinsiyete bakış açısındaki körlük (Rakowski, 2007: 116), uluslararası örgütlerin prensip ve tavsiyelerinin aksine, sermayenin çalışanlarına sunduğu sağlık hizmetlerine ve özellikle de doğum kontrol yöntemlerine son derece olumsuz biçimde yansımaktadır. Kadınlar, Hobby Lobby kararının bir sonucu olarak, tercih ettikleri doğum kontrol yöntemlerine erişebilmek için, bu hizmete ulaşmanın önkoşulu olarak, ilacın tam bedelini ödemek zorunda kalacaktır. Neoliberalizmi anlamak ve tanımlamak için ilk kapsamlı entelektüel çabayı gösterenlerden Michel Foucault, 1978-79 yılları arasında verdiği derslerde neoliberal mantığın her türlü toplu, yapısal ve yönetsel sorumluluğu gözardı ettiği ve sadece kendi refahından ve çıkarından sorumlu yatırımcı-işveren-vatandaş (homo economicus) kavramını yarattığını vurgular (Hamann, 2009: 43-44). Buna göre Amerikalılar, piyasa mantığının karar verme önceliklerinin ve yasa yapımına etkisinin, aile ve doğum gibi tek başına ekonomik olmayan alanlara da yayılmasının yollarını arayacaktır (Foucault, 2008: 323). Nitekim Hobby Lobby kararı, Foucault'nun bu öngörüsünü haklı çıkaran örneklerden biri olarak tarihteki yerini almıştır.

Sonuç

Andrew Dominik'in *Killing Them Softly* (2012) filminde Brad Pitt'in oynadığı kiralık katil Jackie Cogan, 'Amerika bir ülke değil şirkettir' der¹. Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin bir şirketin kadın çalışanlarının alacağı sağlık hizmetine karışabileceği, kadının kendi sağlığı için tercih edeceği bazı doğum kontrol yöntemlerini sigorta paketi dışında bırakabileceği kararı Cogan'ın bu sözlerini haklı çıkarır niteliktedir. Kapsamı sermayenin öznel tercihlerine göre belirlenen sağlık sigortaları en çok kadınları mağdur etmeye devam edecektir. Yasa yapımına kadın hareketinden ziyade sermaye sahiplerinin etki ediyor olması da hükümetleri, kendi sağlık reformlarına aykırı bile olsa sermayenin tercihleri doğrultusunda hareket etmeye zorlamaktadır. Ancak *Wonder Woman*'a ilham kaynağı olan Margaret Sanger gibi mitolojik, tarihsel ve yasal olarak gerçeğin ve doğrunun peşinde olan kadınlar hak mücadelesini bırakmayacaktır. *Planned Parenthood*'un yasa yapımına etkisi bu noktada sermayenin engellemelerine takılmışsa da özellikle kadının özgürleşme sürecinde büyük rol oynamış ve asal sağlık tercihleri arasında yer alan doğum kontrolü mücadelesine Hillary Clinton, Scarlett Johansson ve Julian Moore gibi güçlü ve kamusal alanda etkili olan kadınlar büyük destek vermeye devam etmektedir. ABD'de Clinton'ın aday olması beklenen 2016 yılındaki başkanlık seçimleri bu bağlamda da belirleyici olacaktır.

Ancak neoliberalizm, kadınların gerçeğin ve hakların peşindeki mücadelesini zorlaştıracak yeni yöntem ve söylemler geliştirmeye her geçen

gün devam ediyor. Facebook'un kadın CEO'su Sheryl Sandberg'in yazdığı çoksatın kitap (Lean In) ve Amerikan Dışışleri Bakanlığı'nın think-tank'inin ilk kadın direktörü, akademisyen Anne-Marie Slaughter'ın The Atlantic'e yazdığı ve milyonlar tarafından okunan makale (Why Women Still Can't Have It All), Catherine Rottenberg'e göre neoliberalizmin kadın hareketini kendine uydurduğu, neoliberal değerlerin feministler tarafından da benimsendiği algısını yayan çok başarılı ve popüler iki örnektir. Bu yazarları okumanın feminizmin neoliberalizme hiçbir eleştiri yönetmediği algısını yarattığı ve yaydığına işaret eden Rottenberg, kadınlara bu şekilde eşitsizliğin, mahrumiyetin ve erişim engellerinin sistemsel olmadığı ve kişisel çabalarla giderilebileceği mesajının verildiğini belirtiyor (2014: 419-22). Ancak Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin Hobby Lobby kararı, kadınların kazanılmış sosyal haklarını korumak için bireysel mücadeleden daha fazlasına, Planned Parenthood gibi yasa yapımına katkıda bulunma gücü olan platformlara gereksinimi olduğunu göstermiştir. Gerçeğin peşinden koşma, yalana karşı durma ve hak arayışında geri adım atmama, Wonder Woman gibi süper kahraman değilsek, kolektif bir duruşu ve bilinci gerektirmektedir.

Notlar

¹ Film George V. Haggins'in Cogan's Trade isimli romanından uyarlanmıştır.

Kaynakça

- Arendt H. (1975). *Home to Roost*. New York Review of Books. Reprinted in Arendt (Ed.), *Responsibility and Judgment*. New York: Knopf Doubleday: 257-276.
- Benhabib S. (2010). *Politics in Dark Times: Encounters with Hannah Arendt*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bok S. (1982). *Secrets: On the Ethics of Concealment and Revelation*. New York: Pantheon Books.
- Bok S. (2000). Whistleblowing and Professional Responsibility. İçinde, Title P. (Ed), *Ethical Issues in Business: Inquiries, Cases, and Readings*. Ontario: Broadview Press: 70-78.
- Boston College (2014). Boston College Experts: Supreme Court on Hobby Lobby. İnternet adresi: <http://www.bc.edu/offices/pubaf/journalist/experts/supremect.html>. Erişim tarihi: 15.5.2015.
- Bunn G.C. (1997). The Lie Detector, Wonder Woman and Liberty: The Life, and Work of William Moulton Marston. *History of the Human Sciences*, 10(1): 91-119.

- Calhoun C. (1994). Introduction: Habermas and the Public Sphere. İçinde, Calhoun C. (Ed), *Habermas and the Public Sphere*. Boston: The MIT Press: 1-48.
- Catanzariti M. (2010). New Arcana Imperii. JSP/Center for the Study of Law and Society Faculty Working Papers. UC Berkely. İnternet adresi: <http://escholarship.org/uc/item/81g0030z>. Erişim tarihi: 10.5.2015.
- Clark, E.A. ve W.C. Durham, Jr (2015). The Emergence of Corporate Religious Freedom. İçinde, Evans M. et al. (Eds), *The Changing Nature of Religious Rights Under International Law*. Oxford: Oxford University Press: 256-285.
- Foucault M. (2008). *The Birth of Biopolitics: Lectures at the College de France*. New York: Palgrave MacMillan.
- George S. (1999). A Short History of Neo-liberalism: Twenty Years of Elite Economic Sovereignty in a Globalizing World, Global Exchange: Conference on Economic Sovereignty in a Globalising World. Bangkok, 24-26 March. İnternet adresi: <http://www.globalexchange.org/resources/econ101/neoliberalismhist>. Erişim tarihi: 15.5.2015.
- Haque M.S. (1994). The Fate of Sustainable Development Under Neo-liberal Regimes in Developing Countries, *International Political Science Association*, 20(2): 197-218.
- Hamann, T.H. (2009). Neoliberalism, Governmentality, and Ethics. *Foucault Studies*, 6(1): 37-59.
- Jay M. (2010). *The Virtues of Mendacity: On Lying in Politics*. Virginia: Virginia University Press.
- Kaiser Health News (2014). What's at Stake for Birth Control in Upcoming SCOTUS Decision. İnternet adresi: <http://khn.org/news/supreme-court-hobby-lobby-contraception-birth-control>. Erişim tarihi: 6.5.2015.
- Langton R. (2000). Feminism in Epistemology: Exclusion and Objectification. İçinde, Fricker M. ve J. Hornsby (Eds.), *Cambridge Companion to Feminism in Philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press: 127-45.
- Lepore J. (2014a). *The Secret History of Wonder Woman*. New York: Alfred A. Knopf.
- Lepore J. (2014b). The Last Amazon: Wonder Woman Returns. The New Yorker, 22 September 2014. İnternet adresi: <http://www.newyorker.com/magazine/2014/09/22/last-amazon>. Erişim tarihi: 15.4.2015.
- Liptak A. (2014). Supreme Court Rejects Contraceptives Mandate for Some Corporations: Justices Rule in Favor of Hobby Lobby. New York Times,

- Haziran 30, 2014. İnternet adresi: http://www.nytimes.com/2014/07/01/us/hobby-lobby-case-supreme-court-contraception.html?_r=0. Erişim tarihi: 15.5.2015.
- Mitter S. (2000). 'Women in Knowledge Societies,' United Nations. <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan004080.pdf>. Erişim tarihi: 15.5.2015.
- Planned Parenthood (2014). Who We Are. Planned Parenthood web page. İnternet adresi: <http://www.plannedparenthood.org/about-us/who-we-are>. Erişim tarihi: 10.5.2015.
- Pitkethly C. (2013). Wonder Woman. İçinde, Duncan R. & Smith M.J. (Eds.), *Icons of the American Comic Book: From Captain America to Wonder Woman*. California: ABC-CLIO-LLL: 824-835.
- Politicususa (2015). 'Hobby Lobby Ruling Opened Floodgates for Indiana Discrimination Law,' April 1, 2015. İnternet adresi: <http://www.politicususa.com/2015/04/01/hobby-ruling-opened-floodgates-indiana-discrimination-law.html>. Erişim tarihi: 15.5.2015.
- Rakowski C.A. (2000). Obstacles and Opportunities to Women's Empowerment Under Liberal Reform. *Journal of Developing Societies*, 16 (1): 115-38.
- Richards C. (2014). The Only Controversy About Birth Control is that We're Still Fighting for it. Times, Temmuz 1, 2014. İnternet adresi: <http://time.com/2945942/planned-parenthood-hobby-lobby>. Erişim tarihi: 15.5.2015.
- Rottenberg C. (2014). The Rise of Neoliberal Feminism. *Cultural Studies*, 28(3): 418-437.
- Savage C. (2009). On Sotomayor, Some Abortion Rights Backers Are Uneasy. New York Times, Mayıs 27, 2009. İnternet adresi: <http://www.nytimes.com/2009/05/28/us/politics/28abortion.html?pagewanted=all>. Erişim tarihi: 15.5.2015.
- Shiva V. (1996). Science, Nature and Gender. İçinde, Garry A. ve M. Pearsall (Eds), *Women, Knowledge and Reality: Explorations in Feminist Philosophy*. New York: Routledge: 264-85.
- Stachowik J.A. (2009). A Brief History of CBOs/NGOs in Health and Public Health. İçinde Gaist P.A. (Ed), *Igniting the Power of Community: The Role of CBOs and NGOs in Global Public*. New York: Springer: 3-12.
- Teeple G. (2000). Globalization and the Decline of Social Reform: Into the Twenty-first Century. Toronto: University of Toronto.
- The Economist (2014). Wonder Woman. A Bird, But Not a Plane: Strange Roots of an American Icon. İnternet adresi: <http://www.Economist.com/>

news/books-and-arts/21634989-strange-roots-american-icon-bird-not-plane. Erişim tarihi: 29.11.2014.

UN Women (2014). Increasing Knowledge and Awareness. İnternet adresi: <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/increasing-knowledge-and-awareness>

Wilkinson T. (1997). Metis and Her Urban Children: Notes on an Epistemology of the Gut. *A Feminist Journal of Transformative Wisdom*, 2(1): 39-64.

Wolbrecht C. (2010). *The Politics of Women's Rights: Parties, Positions, and Change*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Women and Gender Equity Knowledge Network (2007). Unequal, Unfair, Ineffective and Inefficient -Gender Inequality in Health: Why It Exists and How We Can Change It. Report of the Women and Gender Equity Knowledge Network of the Commission on Social Determinants of Health. İnternet adresi: http://www.who.int/social_determinants/resources/cs_dh_media/wgekn_final_report_07.pdf. Erişim tarihi: 15.5.2015.